

ענת סרנובסקי, העולם הזה

רונה של שלום עכשיו שערכה במוצאי-שבת האחרונה בתל-אביב (ראה מיסגרת). נגבה, אנב, התפרסמה בזמן האחרון בהקשר לבקשה מצרית להקים בסמוך לקיבוץ אנדרטה לחיילים המצויים שנהרגו שם במלחמת-העצמאות. כמה מבין הוותיקים, שנלחמו על הגנת המשק במלחמת 1948, התנגדו. הם טענו שאנדרטה כזאת תעורר בהם רגשות רבים, אך אסיפת-הקיבוץ החליטה ברוב גדול להיענות לבקשה המצרית.

במהלך הוויכוח עלה רעיון להזמין מישהו לחת על חיילים מצריים שהשתתפו בקרב על נגבה ליום-השנה של הקרב, שיחול בחודש יולי הקרוב. אז גם יחוגו הקיבוץ 50 שנה להיווסדו. גם הצעה זו התקבלה באסיפת-החברים ברוב גדול. אבל זה סיפור שקשור בנגבה, ואינו קשור בשלום עכשיו. את פעילותו בשלום עכשיו מבצע וילן אחרי שהוא מסיים את עבודתו כמרכז המשק. "אני משתדל למתוח את שעות היום ואני פשוט ישן פחות". הוא אומר.

במהלך הראיון, שנערך בחדרו של מרכז המשק בקיבוץ נגבה, הגיעו אליו שיחות טלפון אחדות מאנשים שהתעניינו ברשם השארירה ההפגנה האחרונה שנערכה בתל-אביב.

וילן סיפר לאחדים מהם שאפילו הטל-וויזיה הרוסית דיווחה על ההפגנה. הוא הסביר כי במשק יש צלחת-לוויין המכוננת גם כדי לקלוט שידורי-טלוויזיה מרוסיה, מכיוון שבקיבוץ יש כמה עולים מרוסיה. הוא אמר כי אחד העולים סיפר לו כי ביום הראשון בערב שודר דיווח בטלוויזיה הרוסית על ההפגנה וכי הדיווח היה הוגן ואמין.

● איך קמה "שלום עכשיו"?

שלום עכשיו קמה לפני 10 שנים, וכבר אז, אחרי חודש, היה ברור שאנחנו הולכים למאבק ארוך.

● אתה נמצא בתנועה מתחילתה?

אני מה שנקרא מהממשיה הפותחת.

● ומי אלה?

צלי רשף, עומרי פדון, מוטי פרי, דדי צוקר,

בין צמיח העולם הזה מפגינה צעירה, שלום עכשיו עם מיסרה רחבה

שהגיע שבוע אחרי המיכתב, ג'נט, גליה. זה התחיל עם מיכתב הקצינים.

● מה היה?

מאיר ומוטי פרי הם שני אחים תאומים, אחד מהם, מאיר, גר ביד-מרדכי. הוא טילפן אלי אחרי ביקור אנוואר אל-סאדאת ואמר שהוא חושב שצריך לעשות משהו והציע לכתוב מיכתב לראשי-המשלה. כמה אנשים ישבו והתחילו לכתוב מיכתב, וכשהיה המיכתב, הם חיפשו חתימות.

● מה היה כתוב במיכתב?

"ממשלה שתעדיף את ארצ-ישראל השלמה על-פני שלום תעורר בנו ספקות קשים לגבי צידקת הדרך ויכולתנו לעמוד במלחמה הבאה, אם תכפה עלינו חררה שיומנת השלום תתמוסס בין הידיים."

המיכתב בעצם נכנס ללב-ליבו של המימסד. בגין היה אז ראש-הממשלה והמיכתב בעצם אמר שאם תהיה החמצה בנושא השלום החברה הישראלית תשלם את המחיר האמיתי.

במיכתב הראנו שאין אלה השמאלנים המרורים, היה נראה שאלה אנשים מתוך המערכת.

● לא היה לך בעייה לחתום על המיכתב?

המיכתב היה מתון לדעתי. אני זוכר שהם באו

הנה, לנגבה, כיום השישי בערב, זה היה בפברואר 1978. הייתי אז מוכיר חדש של הרור הצעיר של הקיבוץ הארצי, והם ביקשו ממני עזרה כחבר. אירגנתי כנגדה 20 חתימות מתוך 348 שהיו בסוף, ואמרתי שאני מוכן לעזור גם במישור הארצי.

הם סיפרו לי על מגעים שהם ערכו, והתחלנו לגלגל את הסיפור. כשהמיכתב יצא, קיבלנו תהודה אדירה ואני זוכר שנפגשתי עם עומרי פדון ועם עוד חברים בירושלים והתחלנו לחשוב מה אנחנו עושים לאור התהודה שהמיכתב קיבל.

המוני אנשים התקשרו כדי להביע תמיכה והודות והיתה דרישה לעשות משהו. סרה-הכל היינו חברה בני 25-27, קבוצה שהיתה חסרה ניסיון פוליטי. אני זוכר שהיינו צריכים לשלוח מישהו לתוכנית-ראיונות בטלוויזיה והיתה מרי-כה מי ילך, כי כולם פחדו. ואז למעשה התחלנו לחשוב מה עושים.

● נבהלתם מעוצמת התגובות?

זה קיבל תאוצה עצומה מעבר למה שציפינו,

"במילחמת-לבנון", חשבתו שקודם צריך לגמור את המילחמה ואחר-כך לצאת למאבק פוליטי"

והיה ברור שעוררנו תגובות משמעותיות כציבור. זה גם היה בדיוק אחרי יוזמת סאדאת והוא כאמת שבר מחסום פסיכולוגי בישראל. כי עד אז אמרו שאין עם מי לדבר, ואחרי שהוא בא לארץ, פתאום אנשים בארץ הבינו שיש עם מי לדבר.

● בגין קרא לכם לפגישה?

הוא הסכים להיפגש איתנו רק כעבר פסח 1978, אחרי שכל העולם כבר היה מוכן להיפגש איתנו. בתחילה הוא סירב להיפגש, עד שאמרתי ליחיאל קדישאי שזה לא יכול להיות שבגין, כראש-ממשלה, ישלח אותנו. במלחמה, וסרב לדבר איתנו למרות חילוקי-הדעות הפוליטיים. רצינו שידע שהוא מעמיד אותנו ברילמה קשה. ואז?

הרקורד הצבאי שלנו שיחק תפקיד חשוב וזה העמיד אותו ברום. על רקע זה הצלחנו לסחוט את הפגישה איתו. בסוף נפגשנו עם כולם. אבל למעשה, אחרי המיכתב, קיבלנו הזדהות וחתימות ככמות אדירה ולא ידענו מה לעשות. המיכתב התפרסם ב-7 במאס. אז החלטנו לארגן את

ההפגנה הגדולה בכיכר מלכיים-ישראל בתל-אביב. צריך לזכור שמי שמילא עד אז את כיכר מלכיים ישראל היו "מכבי" תל-אביב וטל ברודי. חשבנו שאם יהיו עשרת אלפים איש, אז עשינו את שלנו. כסף לא היה לנו ולא היה לנו בעצם כלום, ואז, ב-1 באפריל, ערכנו את ההפגנה הגדולה הראשונה.

● ומה היתה הסיכומה?

"טוב שלום מארץ-ישראל השלמה". להפגנה הגיעו 40 אלף איש, ואז הבנו שבעצם צריך להקים תנועה. בישיבה הראשונה שערכנו קראנו לעצמנו "התנועה לשלום".

בהפגנה הראשונה היה תלוי מעל הבימה שלט גדול שעליו היה כתוב: "טוב שלום מארץ-ישראל השלמה" ומתחתיו היה שלט שעליו נכתב: "שלום עכשיו" וזה השם שהתיקשרת הרביקה לנו, וזה נתפס.

התחילו להגיד עלינו שאנחנו עכשוויסטים, וניסו לתת לזה מימד לא רציני, אבל היה ברור לנו שהיעד הראשון הוא שלום עם מצריים והיעד השני, שהוא בעצם העיקרי, הוא שאלת השטחים הכבושים.

עוף החול

הם פסעו ברחוב. הרבה קשישים וקשישות. הרבה נערים ונערות. החיילים של מחר. חיילי-מילואים. סתם אנשים.

הם לא חזרו על הסיסמות שהושמעו ברמקול הנייד, ולא שרו את השירים שנוגנו. הם היו נבוכים. רובם לא היו רגילים להפגנות. הם לא היו פעילים פוליטיים מנוסים וממושגעים. סתם אנשים.

סתם אנשים שהחליטו, פיתאום, שאינם יכולים להישאר בבית, שמוכרחים לעשות משהו, ולוא רק כדי שיוכלו להסתכל בראי.

אנשים הוגנים, פשוטים, שהמאורעות בשטחים הכבושים הוציאו אותם משלוותם הרגילה. הרוב הדומם, שחש פיתאום שהדממה יכולה להיות תוא בלי-כופר.

כוחה של תנועת שלום עכשיו היא ביכולתה להוציא אנשים כאלה מבתיהם. לא כאשר התנועה רוצה בכך, אלא כאשר האנשים חשים כך. לא התנועה יוצרת את מצב-הרוח הציבורי, אלא מצב-הרוח הציבורי יוצר את התנועה.

משום-כך דומה שלום עכשיו לעוף-החול האגדתי. יש ובמשך תקופה ארוכה נראה כאילו מתה ועברה מן העולם. ויש שהיא מתעוררת לפתע, וברלילה היא מסוגלת לגייס המונים. כמו היפהפיה הנרדמת, שזכתה בנושקית הנייד.

מכיוון שבנינו הציבור הרחב אין שלום עכשיו מזהה עם שום מיפלגה, היא מסוגלת לשמש כמיטריה, שמתחתה יכולים להתכנס רבים ושונים - מתונים וקיצוניים, אנשי-מרכז ומודאגים ופעילי-שמאל בעלי-הכרה, וסתם אנשים הוגנים.

דווקא עובדה זו הופכת את הפגנותיה הגדולות של שלום עכשיו לסימני-דרך. כאשר ההמונים מוכנים לזבזב את הפגנה כזאת, סימן הוא שקרה משהו במדינה. גם פוליטי-קאים ציניים, כמו ראשי מיפלגת-העבודה, נאלצים לקחת זאת בחשבון.

ההפגנה הגדולה האחרונה של שלום עכשיו היתה ב-1982, בעיקבות הטבח בצברה ושאיתלה. המוני אזרחים (דובר על 400 אלף, שכבר הפכו למיתוס) חשו במצוקה נפשית אדירה, והנרו אל כיכר מלכיים-ישראל בתל-אביב, שעברה על גדותיה.

מאז שתקף התנועה, עם היציאה מלבנון לא התרגש עוד ציבור זה. גם הימצאות מיפלגת-העבודה בממשלה גרמה לרפיניו-ידיים. לא היה חשק להפגין נגד ממשלת "אחדות".

אך שיטות-הדיכוי הברוטאליות בשטחים הכבושים שינו זאת. השבוע התכנסו שוב המונים - בין 60 ל-80 אלף, לפי אומדן אובייקטיבי - בכיכר מלכיים-ישראל. בכך ניתן אישור לכך שההתנגדות לשיטות אלה הפכה לנחלתו של ציבור גדול, אולי הרוב. כי כל מפגין מייצג חוג גדול יותר.

לא רק הגודל קבע, אלא הסיגנון. בראשונה בתולדות שלום עכשיו דובר בגלוי על הצורך לשאת ולתת עם אש"ף. בראשונה נמתחה ביקורת גלויה על איש מיפלגת-העבודה, שר-הביטחון יצחק רבין. בראשונה מאז לבנון נמתחה ביקורת על צה"ל.

אם המצב בשטחים הכבושים יחמיר, תגדל תנועת ההתנגדות. הפגנת השבוע היתה הסוגנית הראשונה.

■ א.א.

אבשלום עם אשתו נעמי ובנם איתמר

מי שבא להפגנות, הוא 'שלום עכשיו', אין לנו כרטיס-יחבר"

היה ברור שכל זמן שלא נגיע לפיתרון האמיתי של השאלה הפלסטינית, כנראה שלא נוכל ללכת הביתה. אחרי שנתיים נחתם חוזה קמפי-דיוויד ואחרי כמה חודשים נוספים נחתם הסכם-השלום עם מצריים ואנחנו המשכנו להתקיים.

אז גם התחיל המאבק על ההתנחלויות, ואנחנו שברנו את הקונסנסוס הלאומי בנוגע אליהן. לא עצרנו את ההתנחלויות, אומנם, אבל העלנו אותן למודעות.

● מה היה היעד?

אחרי הסכם-השלום עם מצריים החלטנו לפעול בנושא הגדה, ועם זה המשכנו, פחות או יותר, עד 1982. אז - שהנושא חזר ועלה - פרצה מילחמת-לבנון. ועד היום אני רואה את מילחמת-לבנון כקרב האמיתי על הגדה.

● ואז, במילחמת-הלבנון, היו ביניכם כם ויכוחים אם להפגין או לא?

זה התחיל כשקיבלתי את הטלפון הראשון בשבת, יום לפני שפרצה המילחמה, וקראו לי למילואים. שאלתי אם מדובר בתוכנית הגדולה או בתוכנית הקטנה. כבר אז ידענו.

● באיזו יחידה אתה בצבא?

ביחידה מוכשרת. ידענו על זה חצי שנה מראש, וחשבנו איך לפוצץ את העניין, אבל היינו במל-כודת.

● וכשפרצה המילחמה - גוייסת?

כן. יום לפני כן גוייס חלק גדול מהפעילים. אלה שנשארו בעורף היו מאוד מיליטנטים. אבל אנחנו הרמנו טלפונים מהצבא ואמרנו להם: חכו! התחושה של הימים הראשונים היתה "שקט, יורים".

● איפה אתה היית בימים הראשונים?

בפעילות מיבצעית. והעסק נראה כאילו תמורת גמורה, אבל אף אחד לא מסכן את חייו תמורת כלום.

● מה זה אומר?

אמרנו: בואו נגמור את העסק, אבל אז התחיל המאבק הפוליטי בממשלה, וכל הקישקוש על 40 הקילומטר. אנחנו רצינו לגמור קודם את המיל-חמה ואחר-כך לצאת למאבק פוליטי. פחדנו שאם נצא בהפגנות גדולות זה לא יהיה הזמן המתאים.

● פחדתם שלא תהיו סופולאריים?

לא. חשבנו שזה לא הזמן. היה פחד גדול לצאת להפגנה מיידית, ואני, עם אחרים, לחצתי להמתין עם ההפגנות. שבועיים אחרי המלחמה השתח-ררתי, ואז נפגשנו והחלטנו לצאת להפגנה גדולה 10 ימים אחר-כך.

● אבל קדמה לכם הפגנה גדולה, שבה השתתפו 10 אלפים איש ושאותה לא אתם אירגנתם.

נכון, אבל עובדתית ההחלטה שלנו לערוך הפגנה היתה עוד לפני ההפגנה הזאת.

● אפשר לאמר שכמות האנשים ב-הפגנה הקודמת עוררה אתכם?

זה לא היה משנה, כי כבר החלטנו. אבל בדיעבד, כשראינו כמה באו להפגנה הקודמת, הבנו שזה משהו גדול. היה בינינו ויכוח ענייני מתי לצאת, כדי שנביא מספרים של אנשים, ובאמת הצלחנו להביא 100 אלף איש. כיום למ-חלת היתה סערה בישיבת-הממשלה בגלל ההפי-גנה שלנו.

● בדיעבד אתה חושב שהייתם צרי-

כים לצאת להפגין קודם?

בריוק להיפך, אני חושב שעשינו נכון. ה-100 (המשך בעמוד 38)

9